

Sygn. akt III CSK 148/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 marca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Myszka (przewodniczący)

SSN Monika Koba

SSA Agata Zając (sprawozdawca)

Protokolant Bożena Kowalska

w sprawie z powództwa Przedsiębiorstwa Remontów Ulic i Mostów S.A.

w [...]

przeciwko Województwu [...] - [...] Zarządowi Dróg Wojewódzkich w [...]

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej

w dniu 22 marca 2017 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 19 listopada 2015 r., sygn. akt I ACa .../15,

**uchyła zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania wraz
z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Przedsiębiorstwo Remontów Ulic i Mostów SA w [...] wniosło o zasądzenie od pozwanego Województwa [...] - [...] Zarządu Dróg Wojewódzkich w [...] kwoty 100 000 zł z ustawowymi odsetkami od 12 czerwca 2014 r., jako części należnej powódce kary umownej związanej z odstąpieniem od łączącej strony umowy o roboty budowlane z przyczyn leżących po stronie pozwanego.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z dnia 5 maja 2015 r. Sąd Okręgowy w [...] powództwo oddalił, obciążając powódkę kosztami postępowania.

Sąd Okręgowy ustalił, że strony zawarły w dniu 27 stycznia 2012 r. umowę o roboty budowlane, poprzedzoną postępowaniem o udzielenie zamówienia publicznego prowadzonym w trybie przetargu nieograniczonego, w której termin zakończenia robót obejmujących budowę obwodnicy K. na drodze wojewódzkiej nr 728 ustalono na dzień 31 sierpnia 2013 r. Należne wykonawcy wynagrodzenie określono na kwotę 116 400 255,83 zł brutto.

W § 6 umowy strony uzgodniły, że zamawiający wyznaczy termin i rozpocznie odbiór przedmiotu umowy w ciągu 14 dni od daty zawiadomienia go o osiągnięciu gotowości do odbioru, zaś z czynności odbioru będzie spisany protokół zawierający wszelkie ustalenia dokonane w toku odbioru i terminy wyznaczone na usunięcie wad.

Zgodnie z § 9 umowy zamawiający zobowiązany był do zapłacenia wykonawcy kary umownej za odstąpienie od umowy z przyczyn, za które zamawiający ponosi odpowiedzialność w wysokości 10% wynagrodzenia określonego w § 7 umowy, zaś w § 10 wskazano, że oprócz wypadków wymienionych w treści tytułu XV Kodeksu cywilnego stronom przysługuje prawo odstąpienia od umowy w sytuacjach opisanych w umowie, w tym wykonawcy przysługuje prawo odstąpienia od umowy w szczególności jeżeli zamawiający odmawia bez uzasadnionej przyczyny odbioru robót lub odmawia podpisania protokołu odbioru.

Termin zakończenia prac objętych umową został ostatecznie ustalony na 8 grudnia 2013 r.

W dniu 7 grudnia 2013 r. powodowa Spółka zakończyła prace objęte umową, co kierownik budowy zgłosił pisemnie pozwanemu.

W dniu 18 grudnia 2013 r. pozwany przystąpił do czynności odbioru prac i stwierdził, że zasadniczy zakres robót budowlanych określonych w dokumentacji technicznej został wykonany w całości; pozwany stwierdził usterki i wyznaczył termin ich usunięcia do 31 maja 2014 r., zażądał też uzupełnienia do 31 grudnia 2013 r. dokumentacji powykonawczej w postaci: protokołów zdania materiałów z rozbiórki branży drogowej, wodnokanalizacyjnej w zakresie oznakowania pionowego i urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz elementów odwodnieniowych, a także protokołów pozyskanego drewna z wycinki i pełnej dokumentacji technicznej separatorów wraz z kartami technicznymi i instrukcjami obsługi. Powołując się na braki w humusowaniu skarp pozwany oświadczył, że zakres tych robót zostanie „wskazany podczas pierwszego przeglądu gwarancyjnego”. Pozwany wskazał też, że po uzyskaniu przez niego pozwolenia na użytkowanie obwodnicy i skierowaniu na nią ruchu pojazdów, należy do 15 stycznia 2014 r. zlikwidować istniejący na czas budowy zjazd na drogę tymczasową i uzupełnić w tym miejscu krawężnik i chodnik na obwodnicy. Pozwany wyznaczył też powodowi termin do 15 stycznia 2014 r. na wykonanie uwag zawartych w protokole komisyjnego sprawdzenia wykonania zadań technicznych, wynikających z realizacji projektu stałej organizacji ruchu z dnia 16 grudnia 2013 r.

20 grudnia 2013 r. Wojewódzki Inspektor Nadzoru Budowlanego wydał pozwolenie na użytkowanie obwodnicy.

23 grudnia 2013 r. powódka przekazała pozwanemu dokumentację techniczną separatorów wraz z kartami technicznymi i instrukcjami obsługi, zaś jej kierownik budowy wezwał pozwanego do odbioru robót do dnia 27 grudnia 2013 r.

Do 13 stycznia 2014 r. powódka zlikwidowała zjazd na drogę tymczasową i uzupełniła fragment chodnika i krawężnika.

16 stycznia 2014 r. pozwany stwierdził, że kilka protokołów z przekazania materiałów wciąż pozostaje do uzupełnienia, należy też poprawić niektóre elementy oznakowania drogowego.

Uwagi pozwanego objęte punktami 2, 4 i 5 protokołu z 18 grudnia 2013 r. powódka wykonała do 5 lutego 2014 r.

6 lutego 2014 r. powódka złożyła pozwanemu tabele rozliczeniowe robót, zakwestionowane przez inżyniera kontraktu jako niekompletne ze wskazaniem na brak dokumentów geodezyjnych, atestów na materiały, deklaracji zgodności.

Pismem z 26 lutego 2014 r. pozwany wskazał, że sporządził listę podwykonawców powódki, którzy zgłosili roszczenia z tytułu wynagrodzenia za wykonane roboty i wskazał na wszczęcie procedury wyłonienia biegłego geodety, który dokona faktycznego obmiaru wykonanych robót.

Pismem z 14 marca 2014 r. inżynier kontraktu potwierdził, że złożone przez powódkę 6 lutego 2014 r. raporty kontroli robót zostały uzupełnione w dniach 10 i 14 marca.

Pismem z 28 marca 2014 r. pozwany przyznał, że inżynier kontraktu w dniu 28 marca 2014 r. potwierdził kompletność dokumentów rozliczeniowych pod względem merytorycznym i jakościowym, zaś w dniu 31 marca pozwany stwierdził wady w przedmiocie umowy.

Pismem z 30 kwietnia 2014 r. powódka wezwała pozwanego do odbioru robót oraz podpisania protokołu końcowego robót w terminie do 2 czerwca 2014 r. zastrzegając, że w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu odstąpi od umowy z winy pozwanego.

Pismem z 21 maja 2014 r. pozwany wskazał, że trwa procedura odbiorowa i roboty są weryfikowane w oparciu o wykonaną niezależną inwentaryzację geodezyjną, zaś pismem z 28 maja 2014 r. poinformował o wynikach rozliczenia końcowego umowy w oparciu o dokonane pomiary geodezyjne oraz wyznaczeniu czynności odbioru na dzień 5 czerwca 2014 r.

Powódka w dniu 4 czerwca 2014 r. złożyła oświadczenie o odstąpieniu od umowy, naliczając karę umowną w kwocie 11 705 392,68 zł i wezwała

pozwanego do przeprowadzenia w dniu 9 czerwca inwentaryzacji robót w celu ich końcowego rozliczenia.

Pozwany uznał odstąpienie za bezskuteczne i w dniu 5 czerwca 2014 r. - bez obecności przedstawicieli powódki - przystąpił do ostatecznego odbioru robót, sporządzając protokół nr 1/2014, w którym wskazano, że data zakończenia robót to 8 grudnia 2013 r., termin umowy został dotrzymany, roboty wykonano zgodnie z dokumentacją projektową i projektami zamiennymi, wykonawca przedstawił świadectwa jakości, deklaracje zgodności i atesty na wbudowane materiały, które spełniają SST, stwierdzono też usunięcie usterek wykazanych w załączniku do protokołu z 18 grudnia 2013 r.

Sąd Okręgowy uznał, że zamawiający nie odmawiał bez uzasadnionych przyczyn ani odbioru robót, ani podpisania protokołu odbioru robót, konieczne było bowiem prawidłowe skompletowanie dokumentacji powykonawczej i geodezyjnej, a ta została zgromadzona dopiero w maju 2014 r.

Zdaniem Sądu Okręgowego do początku czerwca 2014 r. trwały niezbędne czynności odbiorowe, polegające m.in. na obmiarze geodezyjnym wykonanych przez powódkę robót - konieczne do wykonania i wynikające z zapisów umowy, nie doszło zatem do uchybienia przez pozwanego obowiązkom nałożonym na niego w § 10 pkt 2 umowy, które uprawniałyby stronę powodową do odstąpienia od umowy i żądania kary umownej.

Sąd Okręgowy uznał, że skoro pozwany w dniu 28 maja 2014 r., a więc przed datą 2 czerwca 2014 r., skorzystał z przysługującego mu uprawnienia do wyznaczenia terminu odbioru końcowego na dzień 5 czerwca 2014 r., to tym samym wyznaczenie przez powódkę terminu ostatecznego odbioru robót na dzień 4 czerwca 2014 r. z rygorem odstąpienia od umowy stało się nieaktualne i bezprzedmiotowe.

Wyrokiem z dnia 19 listopada 2015 r. Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację powódki.

Sąd Apelacyjny przyjął za własne ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego uznając za nieistotną dla ostatecznego rozstrzygnięcia sprawy okoliczność, czy dokumentacja niezbędna do dokonania ostatecznego odbioru została

zgromadzona dopiero w maju 2014 r., przy wskazaniu na treść pisma inżyniera kontraktu z 14 marca 2014 r. i potwierdzenie strony pozwanej z 28 marca 2014 r. co do kompletności dokumentacji odbiorowej w zakresie umowy podstawowej.

Sąd Apelacyjny ustalił także, że zarząd powodowej spółki powziął wiadomość o wznowieniu prac odbiorowych przez pozwanego i wyznaczeniu spotkania w tym celu na dzień 5 czerwca 2014 r. przed tą datą, zaś pismo powodowej spółki o odstąpieniu od umowy, sporządzone w dniu 4 czerwca 2014 r. w [...], zostało złożone na biurze podawczym [...] Zarządu Dróg Wojewódzkich w [...] w dniu 4 czerwca 2014 r. Zastępca dyrektora Zarządu Dróg K.R. został poinformowany o wpłynięciu i treści pisma telefonicznie, gdy znajdował się w miejscu dokonania odbioru końcowego robót, po podpisaniu protokołu odbioru.

W świetle powyższych ustaleń Sąd Apelacyjny uznał za wysoce wątpliwie, aby pismo powódki o odstąpieniu od umowy, sporządzone 4 czerwca 2014 r. w [...] i tego samego dnia złożone w siedzibie pozwanego, zostało złożone we wczesnych godzinach urzędowania, zaś zastępca dyrektora [...] Zarządu Dróg Wojewódzkich powziął wiadomość o złożeniu pisma w dniu następnym.

W ocenie Sądu Apelacyjnego zasady doświadczenia życiowego i logicznego rozumowania nakazują przyjęcie, że z uwagi na istotność pisma oraz sposób komunikacji (przez telefon), wiadomość o wpłynięciu oświadczenia i jego treści została przekazana niezwłocznie. Oznacza to także, że nawet jeśli w siedzibie [...] Zarządu Dróg Wojewódzkich w [...] była obecna inna niż zastępca dyrektora osoba upoważniona do przyjmowania w imieniu tego podmiotu oświadczeń woli, to również ona nie miała wcześniej możliwości zapoznania się z treścią pisma.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego w tej sytuacji skutek unicestwienia stosunku zobowiązaniowego łączącego strony nie mógł nastąpić z dwu powodów: nastąpił odbiór, co spowodowało odpadnięcie przesłanki odstąpienia od umowy określonej w § 10 ust. 2 pkt 2 umowy, ponadto umowa została

zakończona, wobec czego nie można było od niej odstąpić. Sąd Apelacyjny wskazał, że czynności odbiorowe rozpoczęły się w godzinach porannych i doprowadziły do ostatecznego odebrania prac, już zatem z chwilą rozpoczęcia odbioru w dniu 5 czerwca 2014 r. zdezaktualizowała się przesłanka bezzasadnej odmowy odbioru.

Sąd Apelacyjny podkreślił też, że strona powodowa w dacie składania oświadczenia o odstąpieniu miała wiedzę o wyznaczeniu spotkania na dzień następny, zaś z treści pisma pozwanego z dnia 28 maja 2014 r. wynikało w sposób nie budzący wątpliwości, że w tej dacie dokonywane będą czynności związane z odbiorem.

Sąd Apelacyjny uznał, że zachowanie powódki, która nie czekając na rezultat spotkania wystosowała do pozwanego pismo zawierające oświadczenie o odstąpieniu, które tego samego dnia zostało złożone osobiście na biurze podawczym [...] Zarządu Dróg Wojewódzkich w [...], może być oceniane jako nadużycie prawa podmiotowego.

Skargę kasacyjną wniosła powodowa Spółka, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w całości i podnosząc zarzuty:

- naruszenia art. 382 k.p.c. i art. 232 zd. 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. poprzez zaniechanie przez sąd II instancji uzupełnienia materiału dowodowego o zeznania dyrektora D. U., dodatkowe przesłuchanie w charakterze strony prezesa zarządu powoda W. M., przesłuchanie w charakterze świadka pracownika biura podawczego pozwanego oraz przeprowadzenie dowodu z dokumentu w postaci dziennika korespondencji pozwanego, co byłoby niezbędne z uwagi na poczynienie przez sąd II instancji dodatkowych ustaleń faktycznych, przez które to zaniechanie niemożliwe było prawidłowe zastosowanie prawa materialnego, a które to uchybienie miało istotny wpływ na wynik sprawy;

- naruszenie art. 61 § 1 zd. 1 k.c. poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, co polegało na przyjęciu, że doręczenie osobiste przez powoda pisemnego oświadczenia o odstąpieniu od umowy na dziennik podawczy pozwanego nie wywołało skutku w postaci rozwiązania umowy

o roboty budowlane w dniu złożenia tego oświadczenia, ponieważ w tym dniu pracownik biura podawczego nie poinformował zastępcy dyrektora pozwanego o jego złożeniu;

- art. 5 k.c. poprzez niewłaściwe zastopowanie co polegało na przyjęciu, że złożenie przez powoda oświadczenia o odstąpieniu od umowy na dzień przed planowanymi przez pozwanego czynnościami odbiorowymi stanowiło nadużycie prawa podmiotowego.

Pozwany wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna została oparta na obu podstawach wskazanych w art. 398³ § 1 k.p.c., zatem w pierwszej kolejności konieczne jest ustosunkowanie się do zarzutów naruszenia prawa procesowego.

Zarówno w orzecnictwie Sądu Najwyższego, jak i w doktrynie silnie podkreśla się merytoryczny charakter postępowania apelacyjnego, co oznacza m.in. że sąd drugiej instancji nie może poprzestać na ustosunkowaniu się do zarzutów skarżącego, ale musi - niezależnie od ich treści - dokonać ponownych, własnych ustaleń faktycznych, uwzględniając wyniki całego postępowania dowodowego przeprowadzonego przed sądem pierwszej instancji, a następnie do tych ustaleń faktycznych zastosować właściwe przepisy prawa materialnego (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, OSNC 1999/7-8/124, mająca moc zasady prawnej).

Podstawą skargi kasacyjnej nie może być jedynie kwestionowanie prawidłowości dokonanych przez sąd drugiej instancji odmiennych ustaleń faktycznych lub odmiennej oceny dowodów, niż poczynione przez sąd pierwszej instancji (art. 398³ § 3 k.p.c.). Z kolei podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 232 k.p.c. może być usprawiedliwiony tylko wówczas, kiedy skarżący wykaże, że sąd drugiej instancji bezpodstawnie nie uzupełnił postępowania dowodowego i że uchybienie to mogło mieć wpływ na wynik sprawy. Samo uzupełnienie przez Sąd Apelacyjny ustaleń faktycznych

poczynionych przez Sąd Okręgowy nie uzasadnia zarzutu naruszenia art. 232 zd. 2 k.p.c., gdyż w obecnym stanie prawnym realizującym, z niewielkimi odstępstwami, model apelacji pełnej sąd drugiej instancji jest sądem faktu i prawa, zatem może samodzielnie dokonać ustaleń faktycznych, bez potrzeby uzupełniania materiału dowodowego, i dokonać jego oceny prawnej.

Sąd Apelacyjny mógł więc uzupełnić ustalenia faktyczne opierając się jedynie na dowodach zgromadzonych w toku postępowania przed Sądem Okręgowym, żadne zaś z argumentów przedstawionych w skardze kasacyjnej nie daje podstaw do uznania, że Sąd ten miał obowiązek z urzędu uzupełnić postępowanie dowodowe w zakresie wskazanym w skardze kasacyjnej.

Ponadto wskazać należy, że ustalone przez Sąd Apelacyjny fakty, dotyczące chwili, w której pozwany rzeczywiście zapoznał się z treścią złożonego przez powódkę oświadczenia o odstąpieniu od umowy, nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

Odstąpienie od umowy jest jednostronną czynnością prawną, jednak wymaga złożenia odpowiedniego oświadczenia woli kontrahentowi. Aby więc zaistniał skutek odstąpienia niezbędne jest złożenie stosownego oświadczenia woli w sposób wymagany przez art. 61 § 1 k.c.

Za zasadny należy natomiast uznać podniesiony przez skarżącego zarzut naruszenia art. 61 § 1 zd. 1 k.c.

Sąd Apelacyjny wprowadził prawidłowo przytoczył treść tego przepisu i wskazał na przyjętą w orzecznictwie i doktrynie jego wykładnię, jednak w istocie przepisu art. 61 § 1 k.c. nie zastosował, opierając swoje rozstrzygnięcie na sprzecznym z tą normą prawną uznaniu, że chwilą złożenia oświadczenia woli drugiej stronie jest chwila rzeczywistego zapoznania się z treścią tego oświadczenia przez adresata.

Z art. 61 k.c. wynika, iż w sprawie składania oświadczenia woli kodeks cywilny przyjął teorię doręczenia, wprowadzając domniemanie złożenia oświadczenia woli innej osobie z chwilą, gdy oświadczenie to dotarło do adresata w taki sposób, iż mógł zapoznać się z jego treścią.

Artykuł 61 k.c. nie wymaga, aby adresat oświadczenia woli faktycznie zapoznał się z jego treścią, decydujące jest to, że miał możliwość zapoznania się z nią.

Jest to rozwiązanie ułatwiające składającemu oświadczenie woli sprostanie ciężarowi wykazania, że doszło do skutecznego złożenia oświadczenia woli przez przedstawienie jedynie dowodu, że dotarło ono do adresata w sposób umożliwiający mu - według zasad doświadczenia życiowego - zapoznanie się z jego treścią, bez konieczności wykazywania, że treść tę adresat oświadczenia rzeczywiście poznał.

W rozumieniu art. 61 § 1 k.c. możliwość zapoznania się z treścią oświadczenia przez adresata nie może być utożsamiana z rzeczywistym zapoznaniem się przez niego z tym oświadczeniem, co oznacza, że skuteczne złożenie oświadczenia woli następuje także w sytuacji, w której co prawda adresat oświadczenia woli nie zna jego treści, ale miał realną możliwość zapoznania się z nią, gdyż doszła ona do niego w taki sposób, że mógł się z nią zapoznać.

Na składającym oświadczenie woli spoczywa zatem ciężar dowodu, że doszło ono do adresata w sposób umożliwiający mu - według zasad doświadczenia życiowego - zapoznanie się z jego treścią.

Z dokonanych przez sądy obu instancji ustaleń faktycznych wynika zaś, że złożone przez powódkę oświadczenie o odstąpieniu od umowy dotarło do pozwanego w dniu 4 czerwca 2014 r., a pozwany nie wykazał, że tego dnia zapoznanie się z treścią oświadczenia nie było możliwe z przyczyn obiektywnych.

Za zasadny Sąd Najwyższy uznał też zarzut naruszenia art. 5 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że odstąpienie przez powódkę od umowy stanowiło nadużycie prawa podmiotowego.

Przez zasady współżycia społecznego, o których mowa w art. 5 k.c., należy rozumieć podstawowe zasady etycznego i uczciwego postępowania, określane jako zasady uczciwości czy lojalności. Klauzula generalna musi być jednak wypełniona konkretną treścią, odnoszącą się do okoliczności sprawy

rozpoznawanej przez sąd (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2014 r., I CSK 735/13, G. Prawna 2014/232/7, z dnia 23 maja 2013 r., IV CSK 660/12, nie publ., z dnia 28 listopada 2001 r., IV CKN 1756/00, nie publ., z dnia 11 maja 2012 r., II CSK 540/11).

Uwzględnienie zarzutu nadużycia prawa podmiotowego oznacza jedynie, że w konkretnych okolicznościach faktycznych, przyznane normą prawną istniejące prawo podmiotowe zostaje zakwalifikowane jako wykonywane bezprawnie i w konsekwencji nie podlega ochronie. Przepis art. 5 k.c., jako przepis o charakterze wyjątkowym, którego zastosowanie prowadzi do ograniczenia praw, musi być wykładany ściśle oraz stosowany ostrożnie i w wyjątkowych wypadkach. Zasadą bowiem jest, że ten kto korzysta ze swego prawa postępuje zgodnie z jego społeczno-gospodarczym przeznaczeniem i zasadami współżycia społecznego.

Oceniając zachowanie powódki jako naruszające zasady współżycia społecznego Sąd Apelacyjny wskazał jedynie na złożenie oświadczenia o odstąpieniu od umowy na dzień przed wyznaczonym przez pozwanego terminem spotkania, na którym miało dojść do wznowienia prac odbiorowych i - jak się ostatecznie okazało - na którym pozwany dokonał odbioru prac.

Sąd Apelacyjny, dając prymat interesom pozwanego i oceniając jako sprzeczne z zasadami współżycia społecznego zachowanie jego kontrahenta, nie dokonał oceny zachowania pozwanego odmawiającego dokonania odbioru przez pół roku od dnia zgłoszenia przez powódkę zakończenia prac i nie uzasadnił w żaden sposób, z jakich przyczyn to właśnie zachowanie powódki naruszało zasady współżycia społecznego.

Klauzula zasad współżycia społecznego ma za zadanie chronić m.in. takie wartości jak zaufanie, zwłaszcza między podmiotami stale wchodzącymi w stosunki obligacyjne. Na tej podstawie można konstruować generalną normę nakazującą postępowanie lojalne, zgodne z uzasadnionymi oczekiwaniami kontrahenta, jednakże zasada ta dotyczy obu stron umowy.

Skoro obie strony w zawartej umowie określiły w jakich okolicznościach każda ze stron uprawniona jest do odstąpienia od umowy oraz zastrzegły karę

umowną, tylko wyjątkowe okoliczności dają podstawę do uznania, że skorzystanie z tak przyznanego uprawnienia stanowi nadużycie prawa podmiotowego.

Na klauzulę generalną przewidzianą w art. 5 k.c. nie może skutecznie powoływać się strona, która sama narusza w stosunku do przeciwnika procesowej zasady współżycia społecznego, zatem ocena zgodności z zasadami współżycia społecznego złożonego przez powódkę oświadczenia o odstąpieniu od umowy wymaga oceny zgodności z tymi zasadami także poprzedzającego je zachowania kontrahenta.

Błędnie także Sąd Apelacyjny utożsamiał podpisanie protokołu odbioru robót z „zakończeniem umowy”. Wykonanie zobowiązań wynikających z zawartej umowy prowadzące do jej wygaśnięcia wymaga bowiem spełnienia przez obie strony umowy wzajemnych świadczeń ze skutkiem zaspokojenia wierzyciela, zaś z poczynionych ustaleń faktycznych wynika, że w dacie sporządzenia protokołu odbioru końcowego pozwany nie wypłacił powódce umówionego wynagrodzenia.

Niewątpliwie ocena skuteczności złożonego przez powódkę oświadczenia o odstąpieniu od umowy wymaga ustalenia, czy istniała wskazana w oświadczeniu podstawa do odstąpienia, a więc czy pozwany odmówił bez uzasadnionej przyczyny odbioru robót lub podpisania protokołu odbioru.

Należy przy tym zauważyć, że zasadniczo w orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że zgłoszenie przez wykonawcę zakończenia robót obliguje inwestora do ich odbioru, a sam fakt istnienia wad i usterek nie uprawnia do odmowy odbioru obiektu wykonanego zgodnie z projektem i zasadami wiedzy technicznej. Odmowa odbioru jest uzasadniona jedynie w przypadku, gdy przedmiot zamówienia został wykonany niezgodnie z projektem i zasadami wiedzy technicznej lub wady są na tyle istotne, że obiekt nie będzie się nadawał do użytkowania (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2013 r. II CSK 476/12, nie publ.).

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

kc

jw